12. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi
11-13 Mayıs 2017
The 12th International Congress on Educational Administration
11-13 May 2017

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ ÖZGÜRLÜĞE İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Ejder Güven[a], Asiye Toker Gökçe[b]

[(a)] Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, ejderguven33@gmail.com
[(b)] Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, asi.gokce@kocaeli.edu.tr

Giriş

Özgürlük insanoğlunun varoluşuyla birlikte ortaya çıkan ve üzerinde çokça durulan kavramlardan biridir. Aristoteles için özgürlük seçim veya eylemde zorunluluk, zorlama veya kısıtlamanın olmaması ve aynı zamanda insanın tercihte bulunma hakkına sahip olması anlamına gelirken; Sokrates için tamamen sahip olunan bilgiyle ilişkilidir (Adugit, 2013).

Nüfus artışıyla birlikte insanların uğraş alanları da çeşitlenip genişlemiştir. Ünal' a (1996) göre gereksinimleri artan insan üretim yapma gerekliliği duymuş ve örgütlü toplumlar oluşturmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak her bir uğraş alanı için o alanda yetişmiş bireylere ihtiyaç duyulmuştur. Böylelikle insanın yaşamını sürdürebilmesi için yaptığı ve genellikle yoğun bir eğitim ve çalışma sonunda kazanılan meslek kavramı ortaya çıkmıştır.

Mesleğin profesyonelce icra edilebilmesi, mesleğe ilişkin olanak ve imkânların kullanılabilmesi mesleki özgürlükle ilişkilidir. Berlatsky (2013) mesleki özgürlüğü bir mesleği icra edenlere şans ve olanak sunma, saygı gösterme ve profesyonel bir çevre oluşturma olarak tanımlamaktadır. Temel hakları kısıtlanmayan ve özgürlüğü hisseden bireylerin enerjilerini özellikle mesleki alanda daha fazla yaratma ve üretme eylemi için harcadığı söylenebilir. Mesleki özgürlük aynı zamanda hak sahipliği yaptığı rasyonel yöntemlerin herhangi bir denetimi ya da yetkisi olmaksızın, uzmanlık alanında nitelikli kişilerin, kendi alanlarında gördükleri şekilde araştırma, keşfetme ve mesleklerini icra etme özgürlüğüdür (Osman, 2013). Bu özgürlüğün temelinde hiç kuşkusuz ki eğitim kavramı yatmaktadır. Battal' a (2003) göre toplumu şekillendiren topluma yön veren eğitimin ana öznesi ise öğretmenlerdir.

Gelecek nesillere bilgi aktaracak, onları hayata hazırlayacak ve öğretim faaliyetlerini gerçekleştirecek olan bireylere ihtiyaç duyulması öğretmenlik mesleğinin ortaya çıkarmasına neden olmuştur (Oktay, 1991). Öğretmenlik mesleğinin rahatça icra edilebilmesi öğretmenlerin sahip oldukları mesleki özgürlükle doğru orantılıdır denilebilir. Gavrilyuk, Nosova, Susloparova ve Lakhno (2015) öğretmenler açısından mesleki özgürlük kavramını, öğretmenlerin yeni fikirleri ve farklı düşünceleri rahatlıkla ifade etme hakkı olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kendilerini ve düşüncelerini rahatlıkla ifade eden öğretmenlerin yeni nesillerin yetiştirilmesinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Hagg (2009) toplumun her alanında etkili olan öğretmenlik mesleğine ilişkin mesleki özgürlük kavramını araştırma yapma, öğretme, konuşma ve yayın yapma özgürlüğü olarak tanımlamaktadır.

İnsana ait eylem, olgu ve durumları anlamlandırmak her zaman kolay olamamaktadır. Özellikle insanı anlama çabasında kullanılan dile yönelindiğinde, kullanılan sözcüklerin, kurulan cümlelerin insanın olguları kavrama biçimini her zaman açıkça ortaya koyamadığını görülmektedir. Bu durumda kavramları başka kavramlarla açıklamak ve daha anlaşılır hale getirmek için metaforlardan yararlanılır. Morgan (1998) metaforları dünyayı kavrayışımıza ilişkin bir düşünme ve görme biçiminin yanı sıra dünyaya farklı açılardan baktığımız farklı renkteki gözlükler olarak tanımlamaktadır.

İnsanı anlamada kullanılan metafor ve imgelerin yönetim ve örgüt teorilerini anlamayı daha kolay hale getirdiği söylenebilir. Bu bağlamda öğretmenlerin Türkiye' de ve hâlihazırda görev yaptıkları okullarda ''mesleki özgürlüğe'' ilişkin algıları metaforlar aracılığı ile daha somut ve anlaşılır hale gelecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin mesleki özgürlük algılarını metaforlar aracılığı ile incelemektir. Bu doğrultuda araştırmanın alt problemleri şu şekilde sıralanmıştır:

1.Türkiye'de öğretmenlerin mesleki özgürlüğe yönelik metaforik algısı nedir?

2.Öğretmenlerin halihazırda görev yaptıkları okullarda, mesleki özgürlüğe yönelik metaforik algısı nedir?

Yöntem

Bu araştırma farklı branşlarda görev yapan öğretmenlerin Türkiye' de ve hâlihazırda görev yaptıkları okullarda ''mesleki özgürlük'' kavramına yönelik algılarını derinlemesine ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu nedenle araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek' e (2005) göre olgubilim deseniyle yapılmış çalışmalarda, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanılmaktadır. Olgubilim deseniyle yapılmış araştırmalarda araştırmacının amacı, kişilerin dış gerçekliği nasıl anlamlandırdığını kavramaya çalışmaktır (Greasley ve Ashworth, 2007). Araştırmanın çalışma grubunu 45 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmen algılarını ortaya çıkarmak için metaforlardan faydalanılmıştır. Metafor çalışmalarında veri elde etmek için katılımcılara yazılı ifadeler verilir ve katılımcının yazılı ifade içinde yer alan boşluğu doldurması istenir. Bu çalışmada '' Türkiye' de (öğretmen olarak) özgür olmak …… gibidir (dir); çünkü ……'' ve ''Kendi okulumda (öğretmen olarak) özgür olmak …… gibidir (dir); çünkü ……..'' şeklinde geliştirilen metafor formları kullanılmış ve katılımcıların verilen cümleleri tamamlaması istenmiştir.

Elde edilen veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiş ve benzerlik durumlarına göre sınıflandırılmıştır. Denzin ve Lincoln (1998) içerik analizi tekniğini, elde edilen nitel veriler içinde tekrarlayan konu, sorun ve kavramların belirlenmesi, sayılması ve yorumlanması olarak ifade etmektedir. Araştırmada katılımcılardan metaforlar aracılığıyla elde edilen veriler kodlanarak, verilerin frekans ve yüzde değerlerine ulaşılmıştır. Verilerin bir bölümü ise araştırmaya ilişkin güvenirliği arttırmak için doğrudan alıntı yöntemi kullanılarak çalışma içerisinde sunulmuştur.

Bulgular

Araştırma devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özgürlük, Mesleki özgürlük, Öğretmenlik

Kaynaklar

Adugit, Y. (2013). Özgürlüğün Kısa Tarihi. FLSF, 16, 63-93.

Battal, N. (2003). Eğitimde Yansımalar: VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas .

Berlatsky, N. (2013). Giving Teachers Freedom. London: Oxford Universty Press.

Denzin, K. & Lincoln, Y. (1998). The Landscape of Qualitative Research. Bulletin of Sociological Methodology, 59, 84-87.

Gavrilyuk, O.,Nosova, L., Susloparova, R. and Lakhno, A. (2015). University Autonomy and Teacher's Academic Freedom in Modern Russia: Challenges and Opportunities. International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE) 2(10), 8-15.

Greasley, K. & Ashworth, P. (2007). The Phenomenology of "approach to studying": The University Student's Studies within the Lifework. British Educational Research Journal, 32, 819-843.

Hagg, İ. (2009). Academic Freedom and University Autonomy Necessary in the Liberal Open Society. Liberal International Congress.

Morgan, G. (1998). Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor (Çev: Gündüz Bulut). İstanbul: Mess Yayınları.

Oktay, A. (1991). Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 3, 187-193.

Osman, A. (2013). Freedom in Teaching and Learning. International Journal of Humanities and Social Science 3(2), 142-149.

Ünal, I. (1996). Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi. Ankara: Torun Matbaası.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.